

**1 NOLU F TİPİNDE KALAN MAHKUMLARIN PSİKOLOJİK DURUMLARININ  
DEĞERLENDİRMESİ**

**PROJE NO: SBB-3009**

**Doç. Dr. FARUK GENÇÖZ  
Psk. EMRE ŞENOL**

**ARALIK 2002  
ANKARA**

## ÖNSÖZ

Bu çalışmada, cezaevi ortamında mahkumun uyumunu bozabilecek stres, kaygı ve depresyonun nedenleri araştırılmıştır. Bu amaçla cezaevinde mahkumların stres veren yaşam olaylarının ölçüldüğü bir ölçek geliştirilmiş ve mahkumların depresyon ve kaygı düzeylerini yordayan faktörler iki kategoride incelenmiştir. Araştırma TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Projeleri kapsamında desteklenmiştir.

## **1 Nolu F Tipinde Kalan Mahkumların Psikolojik Durumlarının Değerlendirmesi**

### **ÖZ**

Cezaevleri mahkumların topluma tekrar kazandırılması için yapılanmış kurumlardır. Hüküm giydikleri süre içinde mahkumların cezaevinden maksimum yarar sağlayabilmeleri için cezaevindeki şartlara uyum sağlamaları önem kazanmaktadır. Stres, kaygı ve depresyon cezaevinde uyumu zorlaştırmaya neden olabilmektedir. Bu araştırmada mahkumların hissettikleri stres, kaygı ve depresyonun hangi faktörlerden kaynaklandığı araştırılmıştır. Bu amaçla ilk önce mahkumların stres seviyelerini belirleyen cezaevi şartlarına ait bir yaşam olayları ölçeği geliştirilmiştir. Mahkumların kaygı ve depresyon seviyelerini yordayan faktörler ise iki kategoride incelenmiş, birinci kategoride bireyin kişiliğine ait faktörler (intihar olasılığı, kontrol odağı) ikinci kategoride ise cezaevi şartlarına bağlı faktörler (oda tipi, hükümlü veya tutuklu olma ve cezaevi türü) yer almıştır. Mahkumların depresyon seviyelerini yordayan faktörün kişilik özellikleri olduğu bulunurken, kaygı seviyesini yordayan faktörler hem kişilik özellikleri hem de cezaevi şartları olabilmektedir. Yüksek güvenliklı cezaevinde bulunan mahkumların kaygı seviyesi orta güvenliklı cezaevlerinde bulunan mahkumlara kıyasla daha düşüktür. Bu sonuçlar mahkumlara ceza evi şartlarında kişilik özelliklerine yönelik psikolojik yardım verilmesi gereğini ortaya koymakta ve yüksek güvenliklı cezaevlerinin mahkumların uyumlarını arttırıcı özelliklerinin olabileceği yönündendir.

Anahtar Sözcükler: Mahkumlar, Stresli Yaşam Olayları, Kaygı, Depresyon, İntihar Olasılığı, Kontrol Odağı

## **Evaluation of Psychological Characteristics of Prisoners in a Maximum Security Prison**

### **Abstract**

Prisons are the institutions that serve to rehabilitate people who committed crime. It is important for the prisoners to adapt to the conditions in order to obtain maximum benefit during the period of their sentence. Stress, anxiety and depression may negatively affect adaptation to prison environment. In this study, the factors affecting the prisoner's feelings of stress, anxiety and depression have been investigated. With this purpose, at first, a life event inventory that measures the stress level of prisoners in prison conditions was developed. Factors that predict the prisoner's anxiety and depression level were investigated in two categories, the first category included factors related to personality (suicide probability, locus of control) and the second category included factors related to prison conditions (room type, being remand and sentenced and type of prison). While the factor predicting prisoners' depression level was found as personality characteristics, the factors predicting anxiety level were found to be both personality characteristics and prison conditions. The anxiety level of prisoners in maximum-security prison was lower than that of the prisoners in medium-security prison. These results revealed that psychological help should be provided according to the prisoner's personality characteristics and maximum-security prisons may include properties to increase adaptation.

**Key Words:** Prisoners, stressful life events, anxiety, depression, suicide probability, locus of control.

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	i
ÖZ .....	ii
ABSTRACT .....	iii
İÇİNDEKİLER .....	iv
TABLO LİSTELERİ .....	v
EKLER LİSTELERİ .....	Vi
A.GİRİŞ .....	1
1.1. Araştırma Kapsamı .....	3
B. GELİŞME .....	4
1. Yaşam Olayları.....	4
1.1. Yaşam Olayları ve günlük stres verici olaylar nelerdir?.....	4
1.2. Cezaevinde Yaşam Olayları.....	5
1.3. Yaşam Olayları ve Sonuçları .....	6
2. Depresyon.....	7
2.1. Depresyonla ilgili Cezaevi Araştırmaları.....	7
2.2. Yaşam Olayları ve Depresyon Arasındaki İlişki.....	8
2.3. Kontrol Odağının Depresyon ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi..	9
2.4. İntihar Düşüncesinin Depresyon ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi.....	10
3. Kaygı Bozukluğu.....	11
3.1. Kaygı ve Yaşam Olayları.....	12
3.2. Kontrol Odağının Kaygı ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi.....	13
3.3. İntihar Düşüncesinin Kaygı ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi..	13
4. Araştırmanın Amacı.....	14
C. METOD.....	15
1. Örneklem Grubu.....	15
2. Ölçekler.....	15
2.1. Demografik Bilgi Formu.....	16

2.2. Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği (MYOÖ).....	16
2.3. Beck Depresyon Envanteri (BDE).....	17
2.4. Beck Anksiyete Envanteri (BAE).....	21
2.5. Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ).....	21
2.6. İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ).....	22
3. Prosedür.....	23
D. SONUÇLAR.....	24
E. REFERANSLAR.....	29
F. EKLER.....	42

**TABLO LİSTESİ**

Tablo-1. Örneklem grubunun sosyo-demografik özellikleri.....	17
Tablo-2. Değişkenlerin korelasyon tablosu.....	20
Tablo-3. Depresyonu yordamada oda tipi, hükümlü tutukluluk durumu ve. cezaevi türünün etkisi .....	25
Tablo-4. Kaygıyı yordamada oda tipi, hükümlü tutukluluk durumu ve. cezaevi türünün etkisi.....	26

**EKLER**

Ekler A Demografik Bilgi Formu.....	42
Ekler B Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği.....	43
Ekler C Beck Depresyon Envanteri .....	44
Ekler D Beck Anksiyete Envanteri .....	45
Ekler E Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği.....	46
Ekler F İntihar Olasılığı Ölçeği .....	47
Ekler G TÜBİTAK için Uygulama Özeti.....	48



Tablo 2. Değişkenlerin korelasyon tablosu

	Stres	Depresyon	Kaygı	İntihar olasılığı	Kontrol Odağı	Yaş	Eğitim	Kalman Oda	Hüküm Tutuklu	Cezaevi türü
Stres	1,000	,237**	,349**	,259**	,176*	,007	,029	-,039	,201**	,030
Depresyon	,237**	1,000	,650**	,667**	,324**	-,054	-,240**	-,032	,226**	,012
Kaygı	,349**	,650**	1,000	,670**	,314**	,000	-,164*	-,002	,288**	-,141
İntihar Olasılığı	,259**	,667**	,670**	1,000	,361**	,010	-,227**	-,023	,190**	-,117
Kontrol Odağı	,176*	,324**	,314**	,361**	1,000	-,043	-,173*	,000	,095	-,003
Yaş	,007	-,054	,000	,010	-,043	1,000	-,039	-,065	-,087	-,095
Eğitim	,044	-,240**	-,164*	-,227**	-,173*	-,039	1,000	-,003	-,097	-,201**
Kalman Oda	-,039	-,032	-,002	-,023	,000	-,065	-,003	1,000	-,057	-,107
Hükümlü Tutuklu	,201**	,226**	,288**	,190**	,095	-,087	-,097	-,057	1,000	,002
Cezaevi Türü	,030	,012	-,141	-,117	-,003	-,095	-,201**	-,107	,002	1,000

\*\* .001 düzeyinde anlamlıdır.

\* .05 düzeyinde anlamlıdır

## 1 Nolu F Tipinde Kalan Mahkumların Psikolojik Durumlarının Değerlendirmesi

### GİRİŞ

Cezaevi yaşamının stres veren önemli yaşam olaylarından biri olduğu belirtilmektedir (Kraaij, Arensman & Spinhoven, 2002; Aldwin, 2000; Kanner, Coyne, Schaefer & Lazarus, 1981). Cezaevine girmek, yeni ortama uyum sağlamak ve var olan problemlerle baş etmek bir çok sosyal ve bireysel değişimi de beraberinde getirmektedir.

Sosyal açıdan bakıldığında, cezaevi kuralları ve cezaevindeki sosyal ilişkiler bireyin alışık olduğu sosyal yaşantısından farklılık göstermektedir. Birey artık özgür değildir ve diğer insanlarla ilişkileri sınırlanmıştır. Ciddi bir hastalık geçirmek, infaz koruma memurlarıyla veya oda arkadaşlarıyla tartışmak ve istenmeyen bir odada kalmak stres verici olayların birer parçası olarak kabul edilmektedir. Diğer mahkumlarla, cezaevi görevlileri ile (infaz koruma memurları), uzmanlarla (doktor, psikolog vb.) ve ziyaretçileriyle ilişkilerinde cezaevi otoriteleri tarafından belirlenmiş kurallara uymak zorundadır.

Bireysel açıdan bakıldığında, uyum problemleri (depresyon, kaygı, umutsuzluk vb.) bu dönemde daha çok artmaktadır (Blaauw, Winkel & Kerkhof, 2001b). Ağır ceza almak ve çocuğunun hastalığını öğrenmek gibi stres verici olaylar da bu uyum problemlerini arttırmaktadır.

Hem sosyal hem de bireysel değişimler mahkumun psikolojik durumunu etkiler. Hemen hemen tüm mahkumlar psikolojik bozukluklar açısından risk altındadır (Blaauw, Kerkhof, Winkel, & Sheridan, 2001a). Teplin'in (1993) yürüttüğü bir araştırmada rasgele seçilen 728 mahkumun yaklaşık olarak %66'sının şizofreni, major

depresyon ve madde kötüye kullanımı gibi rahatsızlıklardan en az birini yaşadığı bulunmuştur. ABD (Bland, Newman, Dyck & Horn, 1990) ve Kanada (Douglas & Webster, 1999) cezaevlerinde psikolojik problemlerin görülme oranının toplumda görülme oranından iki yada üç kat daha fazla olduğu bilinmektedir. Benzer bir şekilde, İngiltere’de suçlu popülasyonunun üçte birinin psikolojik problemler yaşadığı bildirilmiştir (Fido, Razık, Mızra & El-Islam, 1992). Bunlardan %4 ila 10’u tutuklu ve %2 ila 7’si hükümlüdür (Gunn, 2000).

ABD eyalet cezaevlerinde (Bannatyne, Gacano & Greene, 1999; Heilbrun, 1999; Milan, Chin, & Nguyen, 1999; Mobley, 1999; Teplin, 1990), Kanada federal cezaevlerinde (Porporino & Motiuk, 1995; Douglas & Webster, 1999; Valliant, Gristey, Pottier & Kosmyna, 1999) ve İngiltere cezaevlerinde (Blackburn, 2000; Puri, Lekh & Treasaden, 2000 ; Murphy, 2000a; Zlotnick, 1999) psikotik hastalıkların, major depresyonun, kaygı bozukluğunun, antisosyal kişilik bozukluğunun, travma sonrası stres bozukluğunun, öğrenme güçlüğü ve diğer ciddi bozuklukların görülme oranının genel toplumda görülme oranından daha fazla olduğu bilinmektedir. Benzer sonuçlar, Kuveyt (Fido ve ark., 1992), Almanya (Maercker & Schützwohl, 1997; Bauer, Priebe, Haring & Adamczak, 1993) ve ülkemiz cezaevlerinde (Özkürkçügil, 1998; Demir & Demir, 1998; Saatçioğlu, Türkcan, Işıklı & Uygur, 1996) de elde edilmiştir. Cezaevlerinde psikolojik bozuklukların ortaya çıkarabileceği bir diğer problem intihar vakalarının sıklığıdır (Blaauw ve ark., 2001a; He, Felthous, Holzer, Nathan & Veasey, 2000; Joukamaa, 1998). İngiltere ve Galler bölgesinde, 1984’ten 1994’e, 10 yıllık dönemde, 387 hükümlü ve tutuklu cezaevinde intihar etmiştir (Towl & Crighton, 1996). Benzer şekilde kendine zarar verme eğilimi olan mahkumlarda intihar düşüncesinin yaygın olduğu bilinmektedir (Shea, 1993).

Psikolojik bozuklukların görülme oranı dikkate alındığında, cezaevlerinin çevresel koşullarının mahkumlar üzerindeki etkisi bir çok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Cezaevinde tek başına kalan mahkumların depresyon ve kaygı gibi bozuklukları daha çok yaşadıkları bulunmaktadır (Bell, 1998).

Cezaevi koşullarında adaptasyon önemlidir (Gunn, 2000; Arrigo, 2000). Stresin adaptasyon sürecini güçleştiren bir doğasının olması; mahkumiyet sürecini mahkumların topluma tekrar geri kazandırma yaklaşım amacından uzaklaştırabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle cezaevinde stres araştırmalarında son yıllarda bir artış gözlenmiştir. Stresin özellikle depresyon, kaygı, kontrol odağı ve intihar düşüncesi ile ilişkisi araştırmaların yeni ilgi alanı olmuştur. Ülkemizde cezaevlerinde bu konu üzerinde yeterli araştırma bulunmadığı gibi, gerek uluslar-arası gerek ulusal çalışmalarda cezaevi stresini objektif olarak değerlendirmeye yönelik bir ölçeğe rastlanılmamıştır. Bu çalışmada mahkumların yaşadıkları stresi objektif olarak değerlendirmek üzere mahkumlara has yaşam olayları ölçeği geliştirilmiştir. Cezaevlerinde uygulanabilecek olan bu ölçeğin ülkemiz cezaevlerinde bu alana dönük araştırmaları kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

### **1.1. Araştırma Kapsamı**

Araştırma projesi Ankara 1 Nolu F Tipi cezaevinde kalan mahkumların cezaevi şartlarında yaşayabilecekleri stres, kaygı ve depresyon gibi psikolojik bozuklukların mahkumların kişilik özelliklerinden ve cezaevi şartlarından ne kadar etkilendiğini araştırmak üzere planlanmıştır.

Çalışmada, literatürdeki kişilik özellikleri ile ilgili çalışmaların bulguları ışığında, hükümlü ve tutukluların depresyon ve kaygı düzeyini yordayan faktörler incelenmiştir. Temel amaç, cezaevi ortamına ve bireyin psikolojisine ait faktörler ile

stres veren yaşam olaylarının mahkumların depresyon ve kaygı düzeylerindeki yordayıcı etkisini bulmaktır.

## **GELİŞME**

### **1. Yaşam Olayları**

#### **1.1. Yaşam Olayları ve günlük stres verici olaylar nelerdir?**

Yaşam olayları ve günlük stres verici olaylar stresin iki kaynağı olarak kabul edilmektedir (Aldwin, 2000). Olumsuz yaşam olaylarına ekonomik problemler, sevilen birinin ölümü, arkadaşlarla veya aile ile tartışma ve suç örnek olarak verilebilir (Kraaij ve ark., 2002; Aldwin, 2000). Trafik problemleri, iş yükünün fazlalığı, fiziksel görünüm ve bürokratik işler ise günlük stres verici olaylar arasındadır (Aldwin, 2000; Kanner ve ark., 1981). Günlük stres verici olaylara maruz kalmak; bireyin kısa süreli uyumsuzluk yaşamasına ve depresyon gibi psikolojik bozukluklara yol açabilmektedir (Kraaij ve ark., 2002; Mazza, & Reynolds, 1998). Bu olayların kimi zaman psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkların oluşmasında yaşam olaylarından daha fazla bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Jones & Bright, 2001; Chamberlain & Zika, 1990; Holahan, Holahan & Belk, 1984). Kimi araştırmalar, yaşam olayları ve günlük stres kaynaklarının stresin olumsuz sonuçlarını açıklamada birbirini tamamladığını aktarmaktadır (örn: Jones & Bright, 2001). Örneğin, yaşam olaylarının da , günlük stres kaynakları gibi, depresyon, kaygı bozukluğu, hipertansiyon gibi pek çok psikolojik ve fiziksel bozukluğun ortaya çıkmasında etkili olduğunu belirten araştırmalar mevcuttur (Taylor, Kemeny, Reed, Bower & Gruenewald, 2000; Eley & Stevenson, 2000; Mazza, & Reynolds, 1998; Hovardalıoğlu, 1997).

Yaşam olayları ve günlük stres verici olayların birbirini tamamlayıcı etkisi olduğu düşünüldüğü için (örn. Jones & Bright, 2001; Aldwin, 2000), bu araştırmada her ikisi birlikte ele alınmıştır.

## 1.2. Cezaevinde Yaşam Olayları

Stres, bireyin biyo-psiko-sosyal dengesini bozan bir etmendir (Saatçioğlu ve ark., 1996; Özkürkçügil, 1998). Cezaevi yaşantısının yeni bir ortamın uyum sürecini de beraberinde getirmesi nedeniyle stres verici olduğu düşünülebilir (Blaauw ve ark., 2001b; Özkürkçügil, 1998; Maercker & Schützwohl, 1997). Başka bir deyişle, hükümlü ve tutuklular yeni ortamın isteklerine ve beklentilerine kendilerini hazırlamak için bir süreç geçirirler. Tutuklular için cezaevi yaşantısının ilk ayları uyum açısından oldukça önemlidir (Arrigo, 2000, Blaauw, Kerkhof & Hayes, in press).

Bazı araştırmalar “suç’u” günlük stres verici bir olay olarak değerlendirilirken (Kanner ve ark., 1981), “hapsedilmek” önemli bir yaşam olayı olarak kabul edilir (Blaauw, Arensman, Kraaij, Winkel & Bout, 2002; Özkürkçügil, 1998; Azzioğlu & Hovardalıoğlu, 1995). He ve ark.tarafından (2000), cezaevindeki yaşam olayları şöyle sınıflandırılmıştır: akut stresörler (örn: ağır ceza alma), kronik stressörler (örn: istenmeyen odada kalma), anlaşmazlıklar (örn: kurumla, çevreyle ve ikili ilişkilerde), yasal süreç ve sağlık durumu (örn: uykusuzluk ve hipertansiyon). Diğer stresörler ise; uyumsuzluk, günlük yaşam programlarının olmaması, cezaevi idaresindeki yetersizlikler, infaz koruma memurları arasındaki disiplinsizlik ve çevre ile ilişkilendir (Templer, Moten & Kaiser, 1994; Arrigo, 2000).

Suç kadar, hapsedilme süreci de mahkumların psikolojik durumlarını oldukça etkilemektedir. Sorgulama, sosyal ortamdaki beklenmedik değişimler, yasal problemler, gelecekteki belirsizlikler bazı stres verici olaylar olarak değerlendirilmektedir (Özkürkçügil 1998; Saatçioğlu ve ark., 1996). Bu süreçte kurumun kuralları, cezaevinin

koşulları, günlük rutin aktiviteler ve bürokratik işler gibi bazı günlük stres verici olaylar da hükümlü ve tutukluların psikolojik durumunda belirleyici olmaktadır (Douglas & Webster, 1999; Lapornik, Lehofer & Posch, 1992).

Bir kültürde anlamlı olan yaşam olayları diğer bir kültürde anlamlı olmayabilir. Bu yüzden, psikolojik problemlere yol açan yaşam olaylarında kültürler arası farklılıklar araştırılmalıdır (Hovardalıoğlu, 1997; Özsan, Tuğcu, Özden, & Sayıl, 1995). Buna ek olarak, toplum yaşamında geçerli olan bir yaşam olayı veya günlük stres verici bir olay cezaevi ortamında geçerli olmayabilir. Kültürel ve çevresel etkilerin önemi düşünüldüğünde cezaevinde psikolojik problemlerde belirleyici olduğu düşünülen yaşam olaylarının çeşitliliği, sıklığı ve yoğunluğu bu araştırma kapsamında ele alınmıştır. Ülkemizde ve dünyada, cezaevinde yaşam olaylarını değerlendiren bir ölçek mevcut değildir. Bu nedenle araştırmada, “Hükümlü ve Tutuklular için Yaşam Olayları Ölçeği” isimli bir ölçek geliştirilmiştir.

### **1.3. Yaşam Olayları ve Sonuçları**

Stres verici olaylar karşısında tepkiler, bireysel farklılıklar nedeniyle çeşitli olabilir. Aynı yaşam olayı bireyin durumuna bağlı olarak az yada daha çok stresli olabilir (Aldwin, 2000).

Stres altında ortam ve yatkınlık yaratabilecek kişilik özellikleri, bireylerde psikolojik rahatsızlıkların görülmesine neden olan iki faktördür (Jones & Bright, 2001; Şahin & Batigün, 1997; Saatçioğlu ve ark., 1996; Dağ, 1992; Lin & Ensel, 1989). Yaşam olayları sonrasında travma sonrası stres bozukluğu (Zlotnick, 1999; Fawzi, Murphy, Pham, Lin, Poole & Mollica, 1997), depresyon (Dinç, 2001; Monroe, Harkness, Simons & Thase, 2001) ve kaygı bozukluğu (Flint, & Rifat, 2002; Aalto-Setälä, Poikolainen, Tuulio-Henriksson, Marttunen & Lonnqvist, 2002; Murphy,

Moscicki, Vermund & Muenz, 2000b; Hojat, Glaser, Xu, Veloski & Christian, 1999) ortaya çıkabilmektedir.

Cezaevindeki araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğın, stres düzeyi psikolojik rahatsızlıkların görülme oranı ile ilgili bulunmuştur (Brinded, Simpson, Laidlaw, Fairley, & Malcolm, 2001; Arrigo, 2000). Psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkışı ve gidişatı cezaevinin stresli ortamından etkilenmektedir (Keaveny & Zauszniewski, 1999; Saatçioğlu ve ark., 1996; Tennant, Fairley, Dent, Sulway & Broe, 1997). ABD cezaevlerinde (Myers & Monaco, 2000; Fawzi, ve ark., 1997; Templer, Kaiser & Siscoe, 1993), Kanada cezaevlerinde (Porporino & Motiuk, 1995; Douglas & Webster, 1999), Avustralya savaş suçluları cezaevlerinde (Tennant ve ark., 1997), İngiltere cezaevlerinde (Blackburn, 2000; Puri, ve ark. 2000; Murphy, 2000a; Fido ve ark., 1992; Zlotnick, 1999), Almanya cezaevlerinde (Maercker & Schützwohl, 1997; Bauer ve ark., 1993) ve ülkemiz cezaevlerinde (Özkürkçügil, 1998; Demir & Demir, 1998; Saatçioğlu ve ark., 1996) major depresyon ve kaygı bozuklukları cezaevlerinde en çok görülen rahatsızlıklardır.

## **2. Depresyon**

### **2.1. Depresyonla ilgili Cezaevi Araştırmaları**

Depresyon, cezaevi örnekleminde en sık görülen bozukluklardan biridir. Yüksek güvenliklı cezaevlerinde olan mahkumlarda orta güvenliklı cezaevlerinde olanlara oranla daha çok depresyon görüldüğü belirtilmiştir (Murphy, 2000a). Öte yandan, Özkürkçügil (1998) sadece yüksek güvenliklı cezaevlerinde değil orta güvenliklı cezaevlerinde de mahkumların suçı sonucu toplumdan dışlanması nedeniyle depresyon geçirdiğini ve intihar oranlarının yüksek olduğunu belirtmiştir.



Araştırmaların çoğu, hem tutukluların hem de hükümlülerin uyum problemini yoğun bir şekilde yaşadığını ortaya koymaktadır (Gunn, 2000; Arrigo, 2000; Blaauw ve ark., in press; Demir & Demir, 1998) ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Brinded ve ark., 2001). Saatçioğlu ve arkadaşları (1996) yargı prosedürü, yakın gelecekteki belirsizlikler, sosyal ortamdaki beklenmedik değişimler gibi stres verici olayların tutukluları etkilediğini vurgulamaktadır.

Farklı suç türlerinde depresyonun yüksek olduğuna ilişkin araştırmalar mevcuttur. Araştırmalar, adam öldürme veya öldürmeye teşebbüs (Saatçioğlu ve ark., 1996; Fido ve ark., 1992), ağır suçlular (Goetze, Tosi, & Eshbaugh, 1993), siyasi suçlular (Maercker & Schützwohl, 1997; Bauer ve ark., 1993) ve patolojik kumar suçlularının (Templer ve ark., 1993) depresyon skorlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Demir ve Demir (1998) hırsızlık suçundan yargılanmış hükümlülerin toplum tarafından kabul edilmeyen bir suç işlemesi ve tutuklandıktan sonra ekonomik güçlerinin zayıflaması nedeniyle depresyon skorlarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan, aynı araştırmada dolandırıcılıktan –ki organize suç grubunda kabul edilir- yargılanmış hükümlülerinse suçu bilerek ve isteyerek işlemeleri ve haklı olduklarını düşünmeleri nedeniyle depresyon skorlarının düşük olduğu vurgulanmıştır.

## **2.2. Yaşam Olayları ve Depresyon Arasındaki İlişki**

Yaşam olayları depresyon ilişkisi bir çok araştırmanın konusu olmuştur. Stresli yaşam olayları ve günlük stres verici olayların depresyonun ortaya çıkmasında (Harkness & Luther, 2001; Flament, Cohen, Choquet, Jeammet & Ledoux, 2001; Eley & Stevenson, 2000; Ravindran, Griffiths, Merali & Anisman, 1996; Paykel, 1994) ve gelişiminde (Amiel-Lebigre, & Chevalier, 2002; De Beurs, Beekman, Geerlings, Deeg, Van Dyck & Van Tilburg, 2001; Mazza, & Reynolds, 1998; Jones & Bright, 2001;

Dinç, 2001; Sakamoto, 1999; Saatçioğlu ve ark., 1996; Stader & Hokanson, 1998; Kanner ve ark., 1981) rolü olduğunu savunan araştırmalar vardır. Örneğin, yalnızlık ve boşanma gibi olaylar depresyonun gelişiminde önemli bulunmuştur (Dieserud, Roysamb, Ekeberg, & Kraft, 2001).

Depresyon geçiren yaşlıların (Pine, Cohen, Johnson, & Brook, 2002; Kohn, Zislin, Agid, Hanin, Troudart, Shapira, Bloch, Gur, Ritsner & Lerer, 2001), ergenlerin (Takakura & Sakihara, 2001; Rudolph & Hammen, 1999; Öy, 1995) ve çocukların (Eley & Stevenson, 2000) depresyon geçirmeyen kişilere oranla daha çok olumsuz yaşam olaylarına maruz kaldığı bilinmektedir. Mahkumlarla yapılan araştırmalar da bu sonuçları doğrulamaktadır (Keaveny & Zauszniewski, 1999; Tennant ve ark., 1997; He ve ark., 2000; Brinded ve ark., 2001). Eğlendirici boş zaman aktivitelerin yokluğu, aile ile sınırlı iletişim içinde olma gibi olumsuz yaşam olaylarının depresyonda belirleyici olduğu bulunmaktadır (Lucas & Newmark, 1993).

### **2.3. Kontrol Odağının Depresyon ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi**

Bir kavram olarak ‘‘Kontrol Odağı’’, Rotter’ın Sosyal Öğrenme Teorisinden gelmektedir (Yeşilyaprak, 1990). Anlamı, bireyin davranışları ve sonuçları arasında nedensel bir çıkarsamada bulunmasıdır (Özlale, 1999; Savaşır & şahin, 1997; Dağ, 1991; Yeşilyaprak, 1990).

İç kontrol odağı kavramı bireyin kontrolünün kendinde olmasına işaret ederken dış kontrol odağı bireyin kontrol algısının kendisinin dışında olması şeklinde tanımlanabilir (Savaşır & şahin, 1997; Dağ, 1991; Yeşilyaprak, 1990). Dış kontrol odaklı kişiler kadercidir ve kendilerini güçsüz hissederler (Vandarzee, Buunk & Sanderman, 1997; Savaşır & şahin, 1997; Dağ, 1992; Yeşilyaprak, 1990). İç kontrol odağına sahip bireylerse olayların davranışlarının sonucunda olduğuna inanırlar.

Kontrol hissinin varlığı veya yokluğu bireyin psikolojik durumunu etkiler (Liu, Kurita, Uchiyama, Okawa, Liu, & Ma, 2000). Dış kontrol odağına sahip olma, bireylerin stres yaratan olaylardan etkilenme düzeyini (Sakamoto, 2000) ve psikopatoloji seviyesini etkilemektedir (Dağ, 1992). Kontrol odağının depresyon semptomları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Pugh, 1998; Liu ve ark., 2000). İç kontrol odağına –ki koruyucu bir unsur olarak kabul edilir (Takakura & Sakihara, 2001; Taylor ve ark., 2000)- sahip bireyler, daha az psikolojik rahatsızlık göstermektedirler (Taylor ve ark., 2000; Savaşır & Şahin, 1997).

Kontrol odağının yaşam olayları ile de sıkı bir ilişkisi vardır. Beklenmeyen yaşam olaylarına maruz kalan bireylerde kontrol algısının azaldığı görülmüştür (Rudolph & Hammen, 1999). Benzer sonuçlar cezaevi araştırmalarında da desteklenmektedir (Arrigo, 2000). Bireylerdeki kontrol algısının mahkumların uyum seviyesini etkilediği görülmüştür (Pugh, 1998). Araştırmaların çoğu, dış kontrol odağına sahip bireylerin daha çok yaşam olayları rapor ettiğine ve daha depresif olduklarına işaret etmektedir (Sakamoto, 2000; Liu ve ark., 2000; Uçman, 1990).

#### **2.4. İntihar Düşüncesinin Depresyon ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi**

İntihar düşüncesinin bireydeki biyo-psiko-sosyal dengeyi bozan bir özelliği vardır (Günay, Yenilmez, Seber & Kaptanoğlu, 2001).

Yapılan araştırmalar mahkumlarda intihar oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin, Bland ve arkadaşlarının (1990) 222 mahkumla yaptığı bir araştırma %22'sinin daha önceden en az bir kez intihar girişimi olduğunu ortaya koymuştur. İntihar girişimi olan bireylerde intihar düşüncesinin ve depresyon düzeyinin de yüksek olduğu görülmüştür (Malone, Oquendo, Haas, Ellis, Li & Mann, 2000; Tyssen, Vaglum, Gronvold, & Ekeberg, 2001; Günay ve ark., 2001; Mann, Wateraux, Haas & Malone, 1999; Goeke ve ark., 1993; Aysev, 1992).

Hem intihar düşüncesi olanların (King, Schwab-Stone, Flisher, Greenwald & Kramer, 2001) ve hem de intihar girişimi olanların (Fergusson, Woodward & Horwood, 2000) yüksek stres altında olduğunu bilinmektedir. İntihar riski taşıyan bireyler sosyal destek görememe, aile iletişiminin zayıf olması gibi (Verberne, 2001; Palabıyıköğlü, Azizoğlu, Özayar & Ercan, 1993) aile problemleri (Kelly, Soloff, Lynch, Haas, & Mann, 2000; Ceyhun, Ergin & Duran, 1993; Günay ve ark., 2001) ve ilişki problemleri (Aysev, 1992) yaşamaktadırlar. Yaşlılarla yapılan çalışmalar, ekonomik problemler, bir yakının kaybı, ilişki problemleri, alkol kullanımı ve ailede bir kişinin intihar etmesi ile, intihar riski arasında bir ilişki olduğu işaret edilmektedir (Osgood, 1991; Aydemir, 1999).

Cezaevlerinde yapılan çalışmalar, intihar riski altındaki mahkumların, belirgin olmayan yaşam olaylarına karşı hassaslık gösterdiğini vurgulamaktadır (Conner, Conwell & Duberstein, 2001). Aynı zamanda araştırmalar, akut (örn; disipline şikayetleri, istenmeyen odada kalmak) ve kronik stresörlerin (örn; sağlık durumu) bireydeki intihar riskini etkilediğini belirtmektedir (He ve ark., 2000; Blaauw ve ark., 2001b; Bland ve ark., 1990).

Suçla ilgili stresörler de intihar düşüncesinde önemli bir role sahiptir. Önceki mahkumiyetin intihar riskini arttırdığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Blaauw ve ark., in press; Templar ve ark., 1993). Gözaltı süresi, bu sürecin stresli bir doğası olması nedeniyle, intihar vakalarında önemlidir (Blaauw ve ark., in press; Towl & Crighton, 1996). Birçok intihar olayı gözaltı süresinin özellikle de ilk aylarında olmaktadır (Arrigo, 2000).

### **3. Kaygı Bozukluğu**

Kaygı bozuklukları, hem toplum genelinde (Blackburn & Coid, 1999) hem de cezaevlerinde (Templar ve ark., 1993) sıklıkla karşılaşılan bir rahatsızlıktır. Ceza süresi

uzun olan mahkumlarda (Lapornik ve ark., 1992) ve tutuklularda (Saatçioğlu ve ark., 1996) kaygı bozukluğu görülebilir. Cezaevlerinde yapılan çalışmalar yüksek güvenlikli cezaevlerinde kalan mahkumların iletişimlerinin sınırlı olması nedeniyle kaygı düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir (Murphy, 2000a). Benzer şekilde, Bell (1998) sınırlı iletişim içinde olan mahkumlarda kaygı bozukluğu görülme oranının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

### **3.1. Kaygı ve Yaşam Olayları**

Araştırmalar kaygılı bireylerin olumsuz yaşam olaylarından etkilendiğini göstermiştir (Hojat ve ark., 1999; Templer ve ark., 1993; Copello & Tata, 1990). Genellikle, stres düzeyi ne kadar yüksek olursa bireydeki kaygı oranı da o kadar yüksek olur (Murphy ve ark., 2000b; Jones and Bright, 2001; Şahin & Batıgün, 1997; Hovardalıoğlu, 1997). Çocuklarla yapılan bir araştırma, kaygılı çocukların daha fazla olumsuz yaşam olayı rapor ettiğini belirtmektedir (Boer, Markus, Maingay, Lindhout, Borst & Hoogendijk, 2002; Eley & Stevenson, 2000).

Kaygı düzeyi yüksek olan kadınlar (Aalto-Setala ve ark., 2002; Hojat ve ark., 1999), yaşlılar (Pine ve ark., 2002; Flint, & Rifat, 2002; Karaaij ve ark., 2002) ve mahkumlar (Maercker & Schützwahl, 1997; Bauer ve ark., 1993; Lapornik, ve ark., 1992; Murphy, 2000a; Tennant ve ark., 1997; Blackburn, 2000; Eley & Stevenson, 2000; Porporino & Motiuk, 1995; Bland ve ark. 1990) kaygı düzeyi düşük olanlara göre daha fazla yaşam olayı rapor etmektedir. Genellikle tehdit edici olaylar kaygıyla anlamlı düzeyde ilişkilidir (Eley & Stevenson, 2000: Boer ve ark., 2002).

Mahkumların kaygı düzeyini etkileyen stres verici olaylardan bazıları şunlardır; yalnızlık (Murphy, 2000a), kişiler arası ilişkilerde güçlükler (Eher, Fruehwald, Aigner, Schmidl-Mohl, Frottier, Dwyer & Gutierrez-Lobos, 1999), günlük yapılan aktiviteler (Lapornik ve ark., 1992) ve istenmeyen bir odada yaşamak (Bell, 1998). Uzun süreli

ceza alanlarda (Lapornik ve ark., 1992) ve cezaevine yeni giren tutuklularda (Saatçioğlu ve ark., 1996) kaygı düzeyinin yüksek olması sıklıkla görülebilen bir durumdur.

### **3.2. Kontrol Odağının Kaygı ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi**

Kontrol odağının yaşam olayları ve kaygı ile ilişkisi pek çok araştırma tarafından incelenmiştir. Kaygılı bireyler daha çok dış kontrol odağına sahiptirler ( Yeşilyaprak, 1990) ve bu bireyler yaşam olayları karşısında kontrollerini kaybederler (Rudolph & Hammen, 1999).

Kontrol odağı bireyin kaygı düzeyini yordayabilmektedir (Hoffart ve Martinsen, 1991), dış kontrol odağına sahip bireylerde agorafobi skorları daha yüksek bulunmaktadır. Bir diğer araştırmada ise yaşam olaylarının da kaygıyı yordadığı ve kontrol odağı ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür (Lu, 1994).

### **3.3. İntihar Düşüncesinin Kaygı ve Yaşam Olaylarıyla İlişkisi**

İntihar düşüncesi yetişkin mahkumlarda oldukça yaygındır (Jokumaa, 1998; Bland ve ark., 1990). İntihara yatkın bireylerde kaygı bozukluğunun görülme oranı yüksektir (Tyssen, ve ark., 2001). Kaygı bozukluğu geçiren kişilerde stresli yaşam olaylarına maruz kalma bakımından da bir farklılık görülmektedir. Bu tür bireyler daha çok stresli yaşam olayı rapor etmektedirler (King ve ark., 2001; Blaauw ve ark., 2002; Mann ve ark., 1999; Conner ve ark., 2001).

Ebeveynler, kardeşler ve diğerleriyle ilgili yaşam olayları intihar riski taşıyan kaygı düzeyi yüksek olan bireylerde daha çok görülmektedir (Blaauw ve ark., 2002; Aysev, 1992; He ve ark., 2000). Ekonomik problemler (Kelly ve ark., 2001), cinsel istismar (Blaauw ve ark., 2002), istenmeyen bir odada kalmak (He ve ark., 2000), ve yalnızlık (Murphy, 2000a; Özkürkçügil, 1998) diğer yaşam olaylarından bazılarıdır.

#### 4. Araştırmanın Amacı

Cezaevi yaşantısının oldukça stresli olduğu belirtilmektedir. Etkili bir şekilde başa çıkılamayan stresli olaylar çeşitli bilişsel, davranışsal ve duygusal problemlere yol açabilir. Hükümlü ve tutuklularda depresyon ve kaygı bozukluğu görülme oranı oldukça yüksektir. Görülen yüksek oranların, kontrol odağı, intihar düşüncesi, stres, hükümlü-tutuklu olma, kalınan oda, cezaevi türü gibi çeşitli faktörlerle ilişkili olabilir.

Bu araştırmanın genel amacı bireye ait psikolojik, ve cezaevi şartlarına ait durumsal faktörlerin depresyon ve kaygı ile olan ilişkisini cezaevi örnekleminde incelemektir.

Araştırmanın diğer bir amacı da, stresli yaşam olaylarını ve günlük stresörleri mahkumlar için ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bunun için araştırma öncesinde Hükümlü ve Tutuklular İçin Yaşam Olayları Ölçeği geliştirilmiştir.

Yukarıdaki literatür bölümünde cezaevinde yaşayan bireyin gösterebileceği kaygı ve depresyon üzerinde etkili olabilecek faktörler geniş olarak anlatılmıştır. Bu faktörler iki kategori altında değerlendirilmiştir. Birinci kategori bireyin kişilik özelliklerini tanımlayan faktörlerden oluşmaktadır (intihar olasılığı ve kontrol odağı). İkinci kategori ise cezaevi şartlarını tarif eden faktörlerden oluşmaktadır (oda tipi, hükümlü-tutuklu olma ve cezaevi türü). Mahkumların cezaevinde yaşayabilecekleri kaygı ve depresyonun bu iki kategoriden hangisinden daha fazla etkilendiğini bulmak üzere yapılan analizlerde aşağıdaki iki soruya cevap alınmaya çalışılmıştır:

1. Kontrol değişkenleri (yaş ve eğitim düzeyi), kişilik özellikleri (intihar olasılığı, ve kontrol odağı) ve stresin ötesinde cezaevi şartları (oda tipi, hükümlü-tutuklu olma ve cezaevi türü) mahkumların depresyon düzeyini yordayacak mı?

2. Kontrol değişkenleri (yaş ve eğitim düzeyi), kişilik özellikleri (intihar olasılığı, ve kontrol odağı) ve stresin ötesinde cezaevi şartları (oda tipi, hükümlü-tutuklu olma ve cezaevi türü) mahkumların kaygı düzeyini yordayacak mı?

## METHOD

### *1.Örnekleme Grubu*

Araştırmaya katılmayı kabul eden toplam hükümlü-tutuklu sayısı 190'dır. Bunlardan 98'i Ankara 1 Nolu F Tipi Cezaevinden ve 92'si Ankara Kapalı Cezaevinden araştırmaya katılmışlardır. Tablo 1 araştırmanın örnekleme grubunun sosyo-demografik özelliklerini göstermektedir.

Örnekleme grubuna yaşları 18 ila 62 olan hükümlü ve tutuklular dahil edilmiştir (M =32,37, SD = 8,63). Gelir durumuna bakıldığında, örnekleme grubunun %30'u alt, % 62,1'i orta, %7,9'u üst ekonomik gruptan gelmektedir.

Hem Ankara 1 Nolu F Tipi Cezaevi hem de Ankara Kapalı Cezaevinden araştırmaya katılan kişilerin benzer suç işledikleri görülmektedir. Araştırma genelinde Ankara Kapalı cezaevinden araştırmaya katılanların %25,8'ini organize, % 16,8'ini adli hükümlü ve tutuklular oluşturmaktayken; Ankara F Tipi Cezaevinden araştırmaya katılanların % 39, 5'ini organize, % 12,1'ini adli hükümlü ve tutuklular oluşturmaktadır. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve katılımları için izin istenmiştir.

### *2. Ölçekler*

Araştırmada 6 ölçek uygulanmıştır. Bunlar: Demografik Bilgi Formu (bkz. Ekler A), Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği (MYOÖ) (bkz. Ekler B), Beck Depresyon Envanteri (BDE, Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh, 1961) (bkz. Ekler C), Beck Anksiyete Envanteri (BAE, Beck, Epstein, Brown ve Steer, 1988) (bkz. Ekler D),



Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ, Rotter, 1966) (bkz. Ekler E), ve İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ, Cull ve Gill, 1990) (bkz. Ekler F).

### **2.1. Demografik Bilgi Formu**

Araştırmaya katılan hükümlü ve tutukluların yaş, medeni hal, eğitim durumu ve suç türü gibi demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek için Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

### **2.2. Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği (MYOÖ)**

Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği (MYOÖ) hükümlü ve tutukluların yaşadıkları olumsuz yaşam olaylarının çeşidini, sıklığını ve önem derecesini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi için pilot araştırma yapılmıştır.

*Pilot çalışmada* hükümlü ve tutuklulardan geçen yıl içinde yaşadıkları önemli yaşam olayları ve geçen 2 hafta boyunca yaşadıkları günlük problemleri anlatmaları istenmiştir . Bu çalışmaya Ankara 1 Nolu F Tipi cezaevinde 37 farklı odada kalan, 128 hükümlü ve tutuklu katılmıştır. Katılımcıların hepsi erkektir. Görüşmenin amacı açıklandıktan ve katılımcılardan izin alındıktan sonra katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiştir, cevaplar kaydedilmiştir. Görüşmeler farklı ortamlarda yürütülmüştür (örn. odalarda, spor alanında, kütüphanede vb.)

Katılımcıların cevapları MYOÖ için listelenmiştir. Beklenenin tersine her iki soruya verilen cevaplarda yaşam olaylarında ve günlük yaşamda stres verici problemlerde bir benzerlik gözlenmektedir. Yüksek frekansa sahip olan maddeler birleştirilerek 20 maddelik bir liste oluşturulmuştur. Araştırmadaki aile problemleri, beslenme ve ekonomik problemler gibi problemlerin Kanner ve arkadaşlarının geliştirdiği (1981) yaşam olayları ölçeğindeki maddelerle benzerlik gösterdiği görülmüştür.. Ölçek nihayi olarak 20 maddeden oluşturulmuştur. Her madde için yaşam

olayının sıklığı ( “Hiç” (0) - “Her zaman”(3) ) ve önem derecesi (“Hiç önemli değil” (0)- “Çok önemli” (3)) sorulmuştur.

Varimaks rotasyon kullanılarak yapılan analizlerde öz değeri 1’in üzerinde 6 faktör elde edilmiştir; sonuç varyansın %59 ‘unu açıklamıştır. Yapılan faktör analiz çalışmaları iki faktörde toplandığında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. MYOÖ ile yürütülen analizde birinci faktör varyansın %22’sini, ikinci faktör ise % 13’ünü (toplam %35) açıklamaktadır. Birinci faktör “cezaevi koşullarından kaynaklı problemler”, ikinci faktör ise “genel problemler” başlığı altında ele alınmıştır. Ölçeğin geçerliliği oldukça yüksektir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında, cezaevi koşulları alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısının .82, sosyal ilişkiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısının .67 olduğu görülmüştür. Ölçeğin geçerliliğini sınamak için ölçek toplam puanın BDE, BAE, RİDKOÖ, İOÖ ile korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerliliği açısından ölçek toplam puanı, BDE ile .24, BAE ile .35, İOÖ ile .26, RİDKOÖ ile .17 korelasyonu vardır. Sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

### **2.3.Beck Depresyon Envanteri (BDE)**

Envanterin ilk formu Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh tarafından 1961 yılında geliştirilmiştir. İkinci form 1978 yılında Beck, Rush, Shaw ve Emery tarafından geliştirilmiştir. Depresyonun somatik, bilişsel, duygusal ve motivasyonel belirtilerin derecesini belirlemek için bu araştırmada ikinci form kullanılmıştır. Araştırmada Türkçe standardizasyonu yapılmış ikinci BDE formu kullanılmıştır.

Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte geçirilen son bir hafta içinde kişinin kendini en iyi ifade eden cümleyi her madde için seçerek işaretlemesi istenir. Her maddenin 4 alternatifi vardır

Tablo-1. Örneklem grubunun sosyo-demografik özellikleri

		TOTAL	
		N = 190	
		Mean	SD
Yaş		32.37	8.64
		N	%
Medeni Hali	Evli	112	58.9
	Bekar/boş anı / ayrı	78	41.1
En uzun süre yaşadığı yer	Köy/kasaba/şehir gecekondusu	73	38.4
	şehir merkezi	117	61.6
Eğitim durumu	Okur-yazar+ilkokul	88	46.3
	Ortaokul+lise	87	45.8
	Üniversite	15	7.9
Algılanan gelir durumu	Düşük	57	30.0
	Orta	118	62.1
	Yüksek	15	7.9
Ceza durumu	Hükümlü	68	35.8
	Tutuklu	122	64.2
Cezaevi türü	F tipi cezaevi	98	51.6
	Kapalı cezaevi	92	48.4
Suç türü	Organize	124	65.3
	Adli	55	28.9
	Terör	11	5.8
Cezaevi-suç türü	Kapalı organize	49	25.8
	Kapalı adli	32	16.8
	Kapalı terör	11	5.8
	F tipi organize	75	39.5
	F tipi adli	23	12.1
Daha önce cezaevine girdi mi?	Evet	81	42.6
	Hayır	109	57.4
Kaç kez cezaevine girdi	Hiç	109	57.4
	+ 1	44	23.2
	+ 2	15	7.9
	+ 3	22	11.6

Mesleği	İşçi	33	17.4
Memur		8	4.2
Öğretmen		16	8.4
Teknisyen		12	6.3
Politikacı		3	1.6
Çiftçi		7	3.7
Emekli		1	0.5
Öğrenci		7	3.7
Asker veya güvenlik görevlisi		3	1.6
Öğrenci		3	1.6
Özel işçi 1 (bankacı, yönetici, tüccar, doktor vb.)		61	32.1
Özel işçi 2 (kasap, bakkal, çiçekçi, marangoz, fırıncı vb.)		14	7.4
Diğer işçiler (barmen, sanatçı, denizci, dekoratör, futbolcu vb.)		13	6.9
Boş bırakanlar		9	4.7

Her madde 0 ile 3 arası puan alır. Alınabilecek en yüksek puan 63'tür. 26 ve üstü puanlar ciddi düzeyde depresyona işaret etmektedir (Gilbert & Reynolds, 1990).

BDE'nin özgün formunda, ölçüt bağıntılı geçerlilik .96 olarak bulunmuştur (Savaşır & Şahin, 1997). İç tutarlılık katsayılarının .73 ve .95 arası değiştiği görülmüştür (Savaşır & Şahin, 1997). İki yarım test güvenilirliği .86'dır.

BDE'nin psikometrik özellikleri ülkemizde çeşitli kereler araştırılmıştır (Aydın & Demir, 1988). Ölçeğin ilk formunun Türkiye uyarlaması Tegin (1980) tarafından yapılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği .65 olarak bulunmuştur. Yarıya bölme güvenilirliği öğrenci grubu için .78, depresif hastalar için .61'tir.

BDE'nin ikinci formunun Türkiye uyarlamasını Hisli (1988) yapmıştır. İkinci formunda, iki yarım test güvenilirliği .74'tür. MMPI'nin depresyon alt ölçeği ile karşılaştırıldığında ölçüt bağıntılı geçerliliği .63 bulunmuştur.

Tablo2

Bu araştırmada, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87 bulunmuştur. Madde-toplam ölçek puanı .23 ile .66 arasında değişmektedir.

#### **2.4 Beck Anksiyete Envanteri (BAE)**

Bu envanter Beck, Epstein, Brown ve Steer tarafından 1988 yılında geliştirilen, bireydeki anksiyete (kaygı) belirtilerinin sıklığını ölçmek için kullanılan bir testtir.

Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Kendini değerlendirme ölçeğidir. Her maddenin 4 alternatifi vardır (“Hiç”(0)- “Ciddi derecede”(3)). Alınabilecek en yüksek puan 63’tür

BAE’nin özgün formunda, test-tekrar test güvenilirliği katsayılarının .75 ile .67 arasında değiştiği görülmüştür (Savaşır & Şahin, 1997). İç tutarlılık katsayısı .92’dir. Durumluluk Sürekli Öfke Ölçeği- Durumluluk alt ölçeği ile karşılaştırıldığında ölçüt bağıntılı geçerliliği .50 iken aynı ölçeğin Süreklilik alt ölçeği ile karşılaştırıldığında bu skor .48 bulunmuştur.

Ölçeğin ilk formunun Türkiye uyarlaması Ulusoy, Şahin ve Erkmen tarafından 1996 yılında yapılmıştır (Savaşır & Şahin, 1997). Test-tekrar test güvenilirliği .57 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı .93’tür. Ölçüt bağıntılı geçerliliği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ile karşılaştırıldığında .41, BDE ile karşılaştırıldığında ise .46 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 bulunmuştur. Madde-toplam ölçek puanı .41 ile .73 arasında değişmektedir.

#### **2.6. Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RIDKOÖ)**

Bu ölçek 1966 yılında Rotter tarafından geliştirilmiştir (Dağ, 1991). Bireylerin kontrol beklentilerini içsellik ve dışsallık boyutunda ölçmektedir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 23 arasında değişmektedir (Dağ, 1991). Ölçekten alınan yüksek puanlar dış kontrol odağının yüksek olmasına işaret etmektedir (Savaşır & Şahin, 1997).

RIDKOÖ’nün özgün formunda, test-tekrar test güvenilirliği katsayılarının .49 ile .83 arasında değiştiği görülmüştür (Dağ, 1991). İki yarım test güvenilirliği ise ‘.65’

ile ‘.79’ arasında değişmektedir (Dağ, 1991). İç tutarlılık katsayısı .77’dir. Ölçüt bağıntılı geçerliliği ‘.25’ ile ‘.55’ arasında değişmektedir (Savaşır & Şahin, 1997).

Ölçeğin Türkiye uyarlaması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği .83 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısı .71’dir. Ölçüt bağıntılı geçerliliğine bakıldığında, Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ile negatif korelasyonu, SCL-90R ile karşılaştırıldığında pozitif korelasyonu olduğu görülmüştür. Bu araştırmada, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .68 bulunmuştur. Madde-toplam ölçek puanı .12 ile .37 arasında değişmektedir.

## **2.6. İntihar Olasılığı Ölçeği (İOÖ)**

Ölçek 1990 yılında Cull ve Gill tarafından geliştirilmiştir. Ergenler ve yetişkinlerde intihar olasılığını değerlendirmek için (Özsan & Tuğcu, 1998), danışmanlık merkezlerinde, rehabilitasyon merkezlerinde ve cezaevlerinde kullanılmaktadır (Tuğcu, 1996). 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin özgün formu 4 alt ölçekten oluşmaktadır: Umutsuzluk, İntihar Düşüncesi, Kendini Olumsuz Değerlendirme ve Düşmanlık. Her maddenin 4 alternatifi vardır. Ölçekten alınan puanlar 30 ile 146 arasında değişmektedir.

İOÖ’nün özgün formunda, test-tekrar test güvenilirliği katsayısı .92’dir (Tuğcu, 1996). Ölçeğin iç tutarlılığı toplam puan için .93, Umutsuzluk alt ölçeği için .85, İntihar Olasılığı alt ölçeği için .85, Kendini Olumsuz değerlendirme alt ölçeği için .58 ve Düşmanlık alt ölçeği için .78 olarak bulunmuştur (Tuğcu, 1996). Ölçüt bağıntılı geçerliliği için İOÖ İntihar Tehdidi Ölçeği ile karşılaştırıldığında .70 korelasyon bulunmuştur.

Ölçeğin Türkiye uyarlaması Tuğcu (1996) tarafından yapılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği tüm test için .98, “Umutsuzluk alt ölçeği” için .84, “İntihar Olasılığı alt ölçeği” için .70, “Kendini Olumsuz değerlendirme alt ölçeği” için .42 ve “Düşmanlık alt

ölçeği” için .70 olarak bulunmuştur (Tuğcu, 1996). İç tutarlılık katsayısı tüm test için .87, “Umutsuzluk alt ölçeği” için .74, “İntihar Olasılığı alt ölçeği” için .75, “Kendini Olumsuz değerlendirme alt ölçeği” için .49 ve “Düşmanlık alt ölçeği” için .59 olarak bulunmuştur (Tuğcu, 1996). Ölçüt bağıntılı geçerliliğine bakıldığında, İÖÖ’nün Beck Umutsuzluk Ölçeği ile .84 korelasyonu olduğu görülmüştür. Bu araştırmada, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .87 bulunmuştur. Madde-toplam ölçek puanı .13 ile .75 arasında değişmektedir.

### **3. Prosedür**

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, hükümlü ve tutuklular için yaşam olayları ölçeği geliştirilmiştir. Bu doğrultuda, hükümlü ve tutuklulardan izin alınarak, yaşam olaylarını ve günlük stres verici olayları belirlemek için hükümlü ve tutuklularla mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlarda verilen cevaplar 1’i öğretim görevlisi ve 2’si yüksek lisans öğrencisi olmak üzere 3 kişi tarafından gruplanmış ve ölçek geliştirilmiştir.

İkinci aşama, Demografik Bilgi Formu, MYOÖ, BDE, BAE, RİDKOÖ, ve İÖÖ’den oluşan bir kitapçık hazırlanmıştır. Kitapçığın ön kapağında araştırmanın amacı açıklanmış, bu bilgiler ışığında mahkumlardan araştırmaya katılıp katılmak istemedikleri sorulmuştur. Planlandığı gibi, Adalet Bakanlığı’ndan ve cezaevi idaresinden uygulamalar hakkında izinler alınmıştır.

Analiz öncesinde, tüm değişkenlerin birbiriyle korelasyonuna bakılması yoluyla (Bkz Tablo 2) regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde yaş, ve eğitim durumu ilk aşamada girilmiştir.

## **SONUÇLAR**

Çalışmanın ilk sorusuna, hiyerarşik çok yönlü regresyon analizi ile cevap aranmıştır. Analize ilk aşamada kontrol değişkenleri olarak yaş ve eğitim düzeyi, ikinci



aşamada kişilik özellikleri ve stres ve son aşamada ise oda tipi, hükümlü veya tutuklu olma ve cezaevi türü girilmiştir. Tüm değişkenler girilirken “Enter” kullanılmıştır.  $\beta$  (unstandardized regression coefficients), Beta (standardized regression coefficients),  $t$  değeri,  $R^2$ , ve  $R^2$  değişimi Tablo 3’te gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre toplam varyans depresyonun %47.8’ini açıklamaktadır. İlk aşamada girilen kontrol değişkenlerin etkisi anlamlıdır;  $R^2$  değişimi = .061,  $F(2, 187) = 6.115$ ,  $p < .005$ . Kişilik özellikleri ve stres ikinci aşamada eşitliğe sokulduğunda, açıklanan varyans yine anlamlıdır;  $R^2$  değişimi = .407,  $F(3, 184) = 46.886$ ,  $p < .001$ . Öte yandan, üçüncü aşamada eşitliğe sokulan oda tipi, hükümlü-tutukluluk durumu ve cezaevi türü varyansta anlamlı bir değişiklik sağlamamaktadır;  $R^2$  değişimi = .010,  $F(3, 181) = 1.113$ , n.s. Bu sonuçlara göre yaş, eğitim düzeyi, stres ve kişilik özellikleri (intihar olasılığı ve kontrol odağı) kontrol edildiğinde; oda tipi, hükümlü-tutukluluk durumu ve cezaevi türünün depresyon üzerindeki etkisi anlamsızdır. İlk aşamada kontrol değişkeni olarak girilen eğitim düzeyi ve ikinci aşamada ise intihar olasılığı açıklanan varyansa anlamlı katkı yaparken diğer değişkenlerin katkısı anlamsız çıkmaktadır.

Tablo-3. Depresyonu yordamada oda tipi, hükümlü tutukluluk durumu ve cezaevi türünün etkisi

Aşamalar	Yordayıcılar	$\beta$	B	$\underline{t}$	$R^2$	$R^2$ değişimi
I	Yaş	-.084	-.063	-.891	.061	.061*
	Eğitim Durumu	-2.393	-.242	-3.414**		
II	Stres	.024	.073	1.294	.468	.407**
	İntihar Olasılığı	.388	.600	9.955**		
	Kontrol Odağı	.230	.076	1.299		
III	Oda	.001	-.008	-.148	.478	.010
	Hükümlü-Tutukluluk	1.956	.082	1.460		
	Cezaevi Türü	1.391	.061	1.069		

\*  $p < .005$       \*\*  $p < .001$

Çalışmanın ikinci sorusuna, yine hiyerarşik çok yönlü regresyon analizi ile cevap aranmıştır. Yaş ve eğitim düzeyi analizin ilk aşamasında girilen kontrol değişkenleridir. İkinci aşamada kişilik özellikleri (intihar olasılığı ve kontrol odağı) ve stres girilmiştir. Son aşamada ise oda tipi, hükümlü veya tutuklu olma ve cezaevi türü girilmiştir. Tüm değişkenler girilirken “Enter” kullanılmıştır.  $\beta$  (unstandardized regression coefficients), Beta (standardized regression coefficients),  $\underline{t}$  değeri,  $R^2$ , ve  $R^2$  değişimi Tablo 4’te gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre toplam varyans kaygının %51.2’sini açıklamaktadır. İlk aşamada girilen kontrol değişkenlerin etkisi anlamsız çıkmıştır;  $R^2$  değişimi = .027,  $\underline{F}$  (2, 187) = 2.602, n.s. Kişilik özellikleri ve stres ikinci aşamada eşitliğe sokulduğunda, açıklanan varyans anlamlıdır;  $R^2$  değişimi = .460,  $\underline{F}$  (3, 184) = 54.951,  $p < .001$ . Üçüncü aşamada eşitliğe sokulan oda tipi, hükümlü-tutukluluk durumu ve cezaevi türünün açıkladığı varyans anlamlıdır;  $R^2$  değişimi = .025,  $\underline{F}$  (3, 181) = 3.134,  $p < .05$ . Bu sonuçlara göre yaş, eğitim düzeyi, stres ve kişilik özellikleri

kontrol edildiğinde; oda tipi, hükümlü-tutukluluk durumu ve cezaevi türünün kaygı üzerindeki etkisini anlamlıdır.

Kaygının durumsal etmenlerle ilişkisinde gruplar arası farka bakmak için t-test kullanılmıştır. Oda tipi incelendiğinde gruplar arası farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür;  $F(1, 188) = .073$ , n.s. Öte yandan cezaevi türü incelendiğinde gruplar arası fark anlamlıdır;  $F(1, 188) = 9.757$ ,  $p < .005$ . Kapalı cezaevinde kalan mahkumlar ( $M = 19.57$ ) F tipi cezaevinde kalanlara ( $M = 15.64$ ) oranla anlamlı şekilde daha çok kaygı yaşamaktadırlar. Benzer bir şekilde hükümlü/tutukluluk durumuna bakıldığında gruplar arası farkın anlamlı olduğu görülmüştür;  $F(1, 188) = 12.07$ ,  $p < .001$ . Tutuklular ( $M = 20.54$ ) hükümlülere oranla ( $M = 12.18$ ) oranla anlamlı şekilde daha çok kaygı yaşamaktadırlar.

Tablo-4. Kaygıyı yordamada oda tipi, hükümlü tutukluluk durumu ve cezaevi türünün etkisi

Aşamalar	Yordayıcılar	$\beta$	B	t	R <sup>2</sup>	R <sup>2</sup> değişimi
I	Yaş	-.010	-.006	-.087	.027	.027
	Eğitim Durumu	-1.976	-.165	-2.281*		
II	Stres	.074	.186	3.363***	.487	.460
	İntihar Olasılığı	.465	.594	10.033***		
	Kontrol Odağı	.229	.062	1.084		
III	Oda	.003	.017	.316	.512	.025
	Hükümlü-Tutukluluk	4.027	.139	2.563**		
	Cezaevi Türü	-2.421	-.087	-1.587		

\*  $p < .05$       \*\* $p < .01$       \*\*\*  $p < .001$

Bu sonuçlar ışığında, araştırmanın gerçekleştirildiği örneklem için depresyon ve kaygı bozukluklarının yordanması yolunda önemli yorumlar yapılabilir.

1. Mahkumların depresyon skorlarını yordayan faktörlerin oda tipi cezaevi türü gibi durumsal özelliklerden ziyade kişilik özelliklerini karakterize eden değişkenlerin, özellikle de intihar olasılığının, olduğu görülmektedir. Mahkumların cezaevinde tutulmalarının kendilerini topluma tekrar kazandırma çabası olarak düşünecek olursak bu ortamın mümkün olduğunca olumsuz psikolojik şartlardan arındırılması ve bireyin cezaevi yaşantısının amacını maksimum kavrayabilecek zihinsel faaliyet içine sokulması gerekebilir. Böylece araştırmada depresyonu yordamada anlamlı derecede katkı sağlayan faktörlerin cezaevi yaşantısı içinde birebir ele alınmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Stresle başa çıkmada sonuca ulaşabilmek için analiz yapma ve problemi basamaklara ayırıp planlı şekilde ilerleme becerileri önem taşır. Mahkumların da uyumlu çözüm üretebilme gibi yüksek zihinsel faaliyet isteyebilen bir seviyeye çıkabilmesi için psikolojik yardım görmeleri gerekir. Ancak bu koşullarda mahkumiyet hayatından sivil hayata dair uyum sağlama becerilerinin kazanılması beklenebilir.

2. Mahkumlarda görülen kaygı bozukluğunda kişilik özellikleriyle beraber, cezaevi şartlarının da yordayıcı olduğu görülmektedir. Yukarıda stres ve depresyonla başa çıkmada sözü edilen bireysel psikolojik yardımların kaygılı durumdaki mahkumlara da verilmesi bu mahkumların cezaevi şartlarından maksimum fayda görebilmeleri için faydalı olabilir. Buna ek olarak yüksek güvenlikli cezaevinde bulunan mahkumlar kendilerini diğer mahkumlara kıyasla daha az kaygılı olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda yüksek güvenlikli cezaevinde sağlanan şartların mahkumların uyumlarını sağlamakta daha etkili olabileceğini söylemek mümkündür.

Öte yandan araştırmanın genellenebilirliği metodolojik bir engeldir. Ölçümler tek zamanlı olarak toplandığından daha kuvvetli bir metodolojiyi çift veya daha çok sayıda yapılacak tekrarlar kuvvetlendirebilirdi. Yüksek güvenlikli cezaevlerinin uygulamaya yeni girdiği ve bu uygulamaya geçiş aşamasında toplum ve mahkumlar

tarafından verilen çeşitli reaksiyonların yoğunluğu araştırmanın yapıldığı anda alınmış ölçüleri önemli derecede etkilemiş olabilir. Bu yüzden araştırmanın değişik zamanlarda tekrarı daha normalize olmuş cevapların alınmasında daha etkili olabilirdi. Ayrıca sadece Ankara değil farklı cezaevlerindeki daha büyük bir örneklem sayısı ile değişik mahkum kategorilerini kapsayan çalışmalarla bir öncü niteliği olan bu çalışmanın eksik taraflarının giderilmesi mümkün olabilir.

## REFERANSLAR

- Aalto-Setälä, T., Poikolainen, K., Tuulio-Henriksson, A., Marttunen, M., & Lonnqvist, J. "Predictors of mental distress in early adulthood: a five-year follow-up of 709 high school students". *Nordic Journal of Psychiatry*, 56(2), 121-5 (2002).
- Aldwin, C.M. *Stress, Coping, and Development: An integrative perspective*. The Guilford Press, New York, (2000).
- Amiel-Lebigre, F., & Chevalier, A. "Differential metabolization of the impact of life events on subjects hospitalized for depressive and anxiety disorders: case-control study". *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, 37(2), 74-79 (2002).
- Arrigo, B.A. *Introduction to Forensic Psychology: Issues and controversies in crime and justice*, Academic Press, San Diego (2000).
- Aydemir, Ç. "Türkiyede yaşlı intiharları." *Kriz Dergisi*, 7 (1), 21-25 (1999).
- Aydın, O. & Demir, A. "Çok yönlü depresyon envanterinin geçerlilik ve güvenirliği.", *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 1-6 (1988).
- Aysev, A. "İntihar girişimi olan çocuklarda yaşam olayları.", *Kriz Dergisi*, 1(1), 17-21 (1992).
- Azzioğlu, S. & Hovardalıoğlu, S. "Kriz müdahale merkezine başvuran ve başvurmeyen bireylerin yaşam olaylarının karşılaştırılması.", *Kriz Dergisi*, 3 (1), 232-236 (1995).
- Bannatyne, L.A., Gacano, C.B., & Greene, R.L. "Differential patterns of responding among three groups of chronic, psychotic, forensic outpatients". *Journal of Clinical Psychology*, 55, 1553-1565 (1999).

- Bauer, M., Priebe, S., Haring, B., & Adamczak, K. "Long-term mental sequelae of political imprisonment in East Germany". *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 181, 257-262 (1993).
- Beck, A.T., Ward, C.H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. "An inventory for measuring depression." *Archives of General Psychiatry*, 4, 561-571 (1961).
- Beck, A.T., Epstein, N., Brown, G., & Steer, R.A. "An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 893-897 (1988).
- Bell, D. "Ethical issues in the prevention of suicide in prison". *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 33, 723-728 (1998).
- Blaauw, E., Arensman, E., Kraaij, V., Winkel, F.W., & Bout, R. "Traumatic life-events and suicide risk among jail inmates: The influence of types of events, time period and significant others." *Journal of Traumatic Stress*, 15, 9-16 (2002).
- Blaauw, E., Kerkhof, A.J.F.M., & Hayes, L.M. "Risk factors for suicide in penal institutions". *American Journal of Psychiatry*. Manuscript submitted for publication (in press).
- Blaauw, E., Kerkhof, A.J.F.M., Winkel, F.W., & Sheridan, L. "Identifying suicide risk in penal institutions in the Netherlands." *British Journal of Forensic Practice*, 3(4), 22-28 (2001a).
- Blaauw, E., Winkel, F.W., & Kerkhof, A.J.F.M. "Bullying and suicidal behavior in jails." *Criminal Justice and Behavior*, 28, 279-299 (2001b).
- Blackburn, R. "Classification and assessment of personality disorders in mentally disordered offenders: a psychological perspective". *Criminal Behavior and Mental Health*, 10, 8-32 (2000).

- Blackburn, R., & Coid, J.W. "Empirical clusters of DSM-III personality disorders in violent offenders". *Journal of Personality Disorders*, 13, 18-34 (1999).
- Bland, R.C., Newman, S.C., Dyck, R.J., & Orn, H. "Prevalence of psychiatric disorders and suicide attempts in a prison population." *Canadian Journal of Psychiatry*, 35, 407-413 (1990).
- Boer F, Markus MT, Maingay R, Lindhout IE, Borst SR, and Hoogendijk TH. "Negative life events of anxiety disordered children: bad fortune, vulnerability, or reporter bias?" *Child Psychiatry Human Development*, 32(3), 187-99 (2002).
- Brinded, P.M.J., Simpson, A.I.F., Laidlaw, T.M., Fairley, N., & Malcolm, F. Prevalence of psychiatric disorders in New Zealand prisons: A national Study. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35, 166-173 (2001).
- Ceyhun, B., Ergin, G. & Duran, A. "Krizle müdehale merkezine başvuranlarda yaşam olaylarının değerlendirilmesi." *Kriz Dergisi*, 1(2), 51-56 (1993).
- Chamberlain, K., & Zika, S. "The minor events approach to stress: Support for the use of daily hassles". *British Journal of Psychology*, 81, 469-481 (1990).
- Conner, K.R., Conwell, Y., & Duberstein, P.R. "The validity of proxy-based data in suicide research: a study of patients 50 years of age and older who attempted suicide. II. Life events, social support and suicidal behavior." *Acta Psychiatrica Scandinavia*, 104(6), 452-7 (2001).
- Copello, A.G., & Tata, P.R. "Violent behavior and interpretative bias: An experimental study of the resolution of ambiguity in violent offenders." *British Journal of Clinical Psychology*, 29, 417-428 (1990).



- Dağ, İ. “Kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri.” *Türk Psikoloji Dergisi*, 7 (27), 1-8 (1992).
- Dağ, İ. “Rotterin iç-dış kontrol odağı ölçeğinin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği.” *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 10-16 (1991).
- De Beurs, E., Beekman, A., Geerlings, S., Deeg, D., Van Dyck, R., Van Tilburg, W. “On becoming depressed or anxious in late life: similar vulnerability factors but different effects of stressful life events.” *British Journal of Psychiatry*, 179, 426-31 (2001).
- Demir, G. & Demir, A. “Hükümlülerin psikiyatrik belirtiler yönünden değerlendirilmesi.” *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(41), 35-44 (1998).
- Dieserud, G., Roysamb, E., Ekeberg, O., & Kraft, P. “Toward an integrative model of suicide attempt: a cognitive psychological approach.” *Suicide Life Threat Behavior*, 31(2), 153-168 (2001).
- Dinç, Y. “Predictive role of perfectionism on depressive symptoms and anger: Negative life events as the moderator.” Unpublished master thesis, ODTÜ, Department of Psychology, 2001, Ankara.
- Douglas, K.S., & Webster, C.D., Predicting violence in mentally and personality disordered individuals: Ed: R. Roesch, S.D. Hart, and J.R.P. Ogloff (Eds.), *Psychology and Law: The state of the discipline*. Kluwer Academic/ Plenum Publishers, New York, (1999) pp. 176-228.
- Eher, R., Fruehwald, S., Aigner, M., Schmidl-Mohl, B., Frottier, P., Dwyer, M., & Gutierrez Lobos, K. “Discriminating among incarcerated sexual offenders by their perception of interpersonal problems and experience-related anxiety.” *Journal of Behavior Therapy*, 30, 93 103 (1999).

- Eley, T.C., & Stevenson, J. "Specific life events and chronic experiences differentially associated with depression and anxiety in young twins." *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(4), 383-94 (2000).
- Fawzi, S.M.C., Murphy, E., Pham, T., Lin, L., Poole, C., & Mollica, R.F. "The validity of screening for post-traumatic stress disorder and major depression among Vietnamese former political prisoners." *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 95, 87-93 (1997).
- Fergusson, D.M., Woodward, L.J & Horwood, L.J. "Risk factors and life processes associated with the onset of suicidal behavior during adolescence and early adulthood." *Psychological Medicine*, 30(1), 23-39 (2000).
- Fido, A.A, Razik, M.A., Mizra, I., & El-Islam, M.E. "Psychiatric Disorders in prisoners referred for assessment: A preliminary study." *Canadian Journal of Psychiatry*, 37, 100-103 (1992).
- Flament, M.F., Cohen, D., Choquet, M., Jeammet, P., & Ledoux, S. "Phenomenology, psychosocial correlates, and treatment seeking in major depression and dysthymia of adolescence." *Journal of American Academic Child Adolescence Psychiatry*, 40(9), 1070 1078 (2001).
- Flint, A.J., & Rifat, S.L. "Relationship between clinical variables and symptomatic anxiety in late-life depression." *American Journal of Geriatry Psychiatry*, 10(3), 292-296 (2002).
- Gilbert, P. & Reynolds, S. "The relationship between the Eysenk Personality Questionnaire and Beck's concept of sociotropy and autonomy." *British Journal of Clinical Psychology*, 29, 319-325 (1990).

- Goeke, R.K., Tosi, D.J., & Eshbaugh, M. "Personality patterns of male felons in a correctional halfway house setting: an MMPI typological analysis." *Journal of Clinical Psychology*, 49, 413-422 (1993).
- Günay, Y., Yenilmez, Ç., Seber, G. & Kaptanoğlu, C. "Eskişehir ilinde 1997-1999 yılları arasındaki intihar olgularının değerlendirilmesi." *Kriz Dergisi*, 9 (2), 1-10 (2001).
- Gunn, J. "Future directions for treatment in forensic psychiatry". *British Journal of Psychiatry*, 176, 332-338 (2000).
- Harkness K.L.,& Luther, J. "Clinical risk factors for the generation of life events in major depression." *Journal of Abnormal Psychology*, 110, 564-72.
- He, X-Y., Felthous, A.R., Holzer, C.H., Nathan, P., & Veasey, S. "Factors in prison suicide: One year study in Texas." *Journal of Forensic Sciences*, 46, 896-901 (2001).
- Heilbrun, A.B., Recommending probation and parole: Ed: A.K. Hess & I.B. Weiner, *The handbook of forensic psychology*,. John Wiley & Sons Inc , New York: (1999) pp.303-326.
- Hisli, N. "Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma." *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 118-123 (1988).
- Hoffart, A. & Martinsen, E.W. (1991). Cognition and coping in agoraphobia and depression: a multivariate approach. *Journal of Clinical Psychology*, 47(1), 9-16.
- Hojat M, Glaser K, Xu G, Veloski J.J., & Christian, E.B. *Medical Education*, 33(5), 342-9 (1999).
- Holahan, G.K., Holahan, C.J., & Belk, S.S. "Adjustment in aging: The roles of life stress, hassles and self-efficacy." *Health Psychology*, 3, 315-328 (1984).

- Hovardalıoğlu, S. "Stres belirtileri ile durumsal ve sürekli kaygının yordanması." *Kriz Dergisi*, 5 (2), 127-134 (1997).
- Jones, F., & Bright, J., Stress, Myth, Theory and Research. Prentice Hall, New York: (2001).
- Joukamaa, M. "The mortality of released Finnish prisoners; a 7 year follow-up study of the WATTU project". *Forensic Science International*, 96, 11-19 (1998).
- Kanner, A.D., Coyne, J.C., Schaefer, C., & Lazarus, R.S. "Comparison of two modes of stress measurement: Daily hassles and uplifts versus major life events." *Journal of Behavioral Medicine*, 4, 1-39 (1981).
- Kraaij, V., Arensman, E., & Spinhoven, P., "Negative Life Events and Depression in Elderly Persons: A Meta-Analysis." *The Journals of Gerontology*, 57, P87-P94, (2002).
- Keaveny, M.E., & Zauszniewski, J.A. "Life events and psychological well-being in women sentenced to prison." *Issues Mental Health Nurse*, 20(1), 73-89 (1999).
- Kelly, T.M., Soloff, P.H., Lynch, K.G., Haas, G.L. & Mann, J.J. "Recent life events, social adjustment, and suicide attempts in patients with major depression and borderline personality disorder." *Journal of Personality Disorder*, 14(4), 316-26 (2000).
- King, R.A., Schwab-Stone, M., Flisher, A.J., Greenwald, S., Kramer, R.A., Goodman, S.H., Lahey, B.B., Shaffer, D., & Gould, M.S. "Psychosocial and risk behavior correlates of youth suicide attempts and suicidal ideation." *Journal of American Academic Child Adolescence Psychiatry*, 40(7), 837-46 (2001).

- Kohn, Y., Zislin, J., Agid, O., Hanin, B., Troudart, T., Shapira, B., Bloch, M., Gur, E., Ritsner, M., & Lerer, B. "Increased prevalence of negative life events in subtypes of major depressive disorder." *Comprehensive Psychiatry*, 42(1), 57-63 (2001).
- Lapornik, R., Lehofer, M., & Posch, C. "Anxiety in prisoners today." *Forensic Sciences International*, 57, 81-86 (1992).
- Lin, N., & Ensel, W.M. "Life stress and health: Stressors and resources." *American Sociological Review*, 54, 382-399 (1989).
- Liu, X., Kurita, H., Uchiyama, M., Okawa, M., Liu, L., & Ma, D. "Life events, locus of control, and behavioral problems among Chinese adolescents." *Journal of Clinical Psychology*, 56(12), 1565-77 (2000).
- Lu, L. University transition: major and minor life stressors, personality characteristics and mental health. *Pscho Medicine*, 24(1), 81-7 (1994).
- Lucas, B.A., & Newmark, C.S. "MMPI scale 9 changes in incarcerated felons." *Psychological Reports*, 72, 28-30 (1993).
- Maereker, A., & Schützwohl, M. "Long-term effects of political imprisonment: A group comparison study." *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, 32, 435-442 (1997).
- Malone, K.M., Oquendo, M.A., Haas, G.L., Ellis, S.P., Li, S., & Mann, J.J. "Protective factors against suicidal acts in major depression: reasons for living." *American Journal Psychiatry*, 157(7), 1084-8 (2000).
- Mann, J.J., Waternaux, C., Haas, G.L., & Malone, K.M. "Toward a clinical model of suicidal behavior in psychiatric patients." *American Journal of Psychiatry*, 156(2), 181-9 (1999).

- Mazza, J.J. & Reynolds, W.M. "A longitudinal investigation of depression, hopelessness, social support, and major minor life events and their relation to suicidal ideation in adolescents." *Suicide and Life Threatening Behavior*, 28(4), 358-374 (1998).
- Milan, M.A., Chin, C.E., & Nguyen, Q.X., "Practicing psychology in correctional setting: Assessment, treatment and substance abuse programs: In A.K. Hess & I.B. Weiner (Eds.), *The handbook of forensic psychology*. John Wiley & Sons Inc , New York (1999). pp.580-602.
- Mobley, M.J., Psychotherapy with criminal offenders: In A.K. Hess & I.B. Weiner (Eds.), *The handbook of forensic psychology*. John Wiley & Sons Inc. New York, (1999). pp.603-639.
- Monroe, S.M., Harkness, K., Simons, A.D., Thase, M.E., "Life stress and the symptoms of major depression." *Journal of Nerv Mental Disorder*, 189(3),168-75 (2001).
- Murphy, D. "An exploration of the concept of loneliness in forensic psychiatry." *Medical Scientific Law*, 40, 33-38 (2000a).
- Murphy, D.A., Moscicki, A.B., Vermund, S.H., Muenz, L.R. "Psychological distress among HIV(+) adolescents in the REACH study: effects of life stress, social support, and coping. The Adolescent Medicine HIV/AIDS" Research Network. *Journal of Adolescent Health*, 27, 391-8 (2000b).
- Myers, W.C., & Monaco, L., "Anger experience, styles of anger expression, sadistic personality disorder, and psychopathy in juvenile sexual homicide offenders." *Journal of Forensic Sciences*, 45, 698-701 (2000).
- Osgood, N.J. "Psychological factors in late-life suicide." *Crisis*, 12(2), 18-24 (1991).

- Öy, B. “Çocuk ve ergenlerde depresyon epidemiyolojisi ve risk etkenleri.” *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2, 40-44. (1995).
- Özkürkçügil, A. Ç. “Cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi.” *Kriz Dergisi*, 6(1), 21-31 (1998).
- Özlale, Y. “Predictive values of stressful life events, social support, and locus of control in depressive symptomatology among university students.”  
Unpublished master thesis, ODTÜ, Department of Psychology, 1999,  
Ankara.
- Özsan, H. H., Tuğcu, H., Özden, A. & Sayıl, I. “Şizofreni ve depresyonda yaşam olayları.” *Kriz Dergisi*, 3, 150-154 (1995).
- Özsan, H.H. & Tuğcu, H. “Şizofrenik hastalarda intihar olasılığının çeşitli faktörlere göre incelenmesi.” *Kriz Dergisi*, 6(1), 33-39 (1998).
- Palabıyıkoglu, R., Azizoğlu, S., Özayar, H., & Ercan, A. “İntihar girişimlerinde bulunanların aile işlevlerinin değerlendirilmesi.” *Kriz Dergisi*, 1(2), 69-76 (1993).
- Pine, D.S., Cohen, P., Johnson, J.G., Brook, J.S. “Adolescent life events as predictors of adult depression.” *Journal of Affective Disorder*, 68(1), 49-57 (2002).
- Porporino, F.J. & Motiuk, L.L. “The Prison Careers of Offenders with Mental Disorders.” *International Journal of Law and Psychiatry*, 18(1), 29-44 (1995).
- Pugh, D.N. “Studies of validity for the Prison Control Scale.” *Psychological Reports*, 82, 739-744 (1998).
- Puri, B.K., Lekh, S.K., & Treasaden, I.H. “A comparison of patients admitted to two medium secure units, one for those of normal intelligence and one for those

- with learning disability.” *International Journal of Clinical Practice*, 54, 300-305 (2000).
- Rotter, J.B. “Generalized expectancies for internal vs external control of reinforcement.” *Psychological Monographs*, 80, 1-28 (1966).
- Rudolph, K.D. & Hammen, C. “Age and gender as determinants of stress exposure, generation, and reactions in youngsters: A transactional perspective.” *Child Development*, 70, 660-677 (1999).
- Saatçioğlu, Ö., Türkcan, S., Işıklı, M., & Uygur, N. “Tutuklularda depresyon.” *Düşünen Adam*, 9, 25-30 (1996).
- Şahin, N.H., & Batıgün, A.D. “Bir özel hastane sağlık personelinde işdoymu ve stres.” *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39), 57-71 (1997).
- Sakamoto, S. “A longitudinal study of the relationship of self-preoccupation with depression.” *Journal of Clinical Psychology*, 55, 109-116 (1999).
- Sakamoto, S. “People with external preoccupation are vulnerable to depression: a longitudinal study.” *Journal of Psychology*, 134(6), 612-618 (2000).
- Savaşır, I. & Şahin, N.H. “Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler. Türk Psikologlar Derneği: Ankara. (1997)
- Shea, S.J. “Personality characteristics of self-mutilating male prisoners.” *Journal of Clinical Psychology*, 49, 576-585 (1993).
- Stader, S.R. & Hokanson, J.E. “Psychosocial antecedents of depressive symptoms: An evaluation using daily experiences methodology.” *Journal of Abnormal Psychology*, 107, 17-26 (1998).
- Takakura, M., Sakihara, S. “Psychosocial correlates of depressive symptoms among Japanese high school students.” *Journal of Adolescence Health*, 28(1), 82-89 (2001).



- Taylor, S.E., Kemeny, M.E., Reed, G.M., Bower, J.E., Gruenewald, T.L.  
 “Psychological resources, positive illusions, and health.” *American Psychologist*, 55(1), 99-109 (2000).
- Tegin, B. “Depresyonda bilişsel bozukluklar: Beck modeline göre bir inceleme.”  
 Yayınlanmamış doktora tezi. H.Ü. Psikoloji Bölümü, 1980, Ankara.
- Templer, D.I., Kaiser, G., & Siscoe, K. “Correlates of pathological gambling propensity in prison inmates.” *Comprehensive Psychiatry*, 34, 347-351 (1993).
- Templer, D.I., Moten, J., and Kaiser, G. “Casino gaming offense inmates: What are these men like?” *Journal of Gambling Studies*, 10, 237-246 (1994).
- Tennant, C., Fairley, M.J., Dent, O.F., Sulway, M.R., & Broe, G.A. “Declining prevalence of psychiatric disorder in older former prisoner of war.” *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 185, 686-689 (1997).
- Teplin, L.A. “The prevalence of severe mental disorder among male urban jail detainees: Comparison with the epidemiologic catchment area program.” *American Journal of Public Health*, 80(6), 663-669 (1990).
- Teplin, L.A. “Psychiatric and substance abuse disorders among male urban jail detainees.” *American Journal of Public Health*, 84, 290-293 (1993).
- Towl, G.J. & Crighton, D.A. *The handbook of psychology for forensic practitioners*. Routledge: London (1996).
- Tuğcu, H. “Normal ve Depresif Kişilerde Çeşitli Faktörlere göre İntihar Olasılığı.”  
 Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, 1996, Ankara.
- Tyssen, R., Vaglum, P., Gronvold, N.T. & Ekeberg, O. “Suicidal ideation among medical students and young physicians: a nationwide and prospective study

- of prevalence and predictors.” *Journal of Affective Disorders*, 64, 69-79 (2001).
- Uçman, P. “Ülkemizde çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar.” *Psikoloji Dergisi*, 7 (24), 58-75 (1990).
- Valliant, P.M., Gristey, C., Pottier, D., & Kosmyna, R. “Risk factors in violent and nonviolent offenders.” *Psychological Reports*, 85, 675-680 (1999).
- Vandarzee, K.I., Buunk, B.P. & Sanderman, R. “Social support, locus of control, and psychological well-being.” *Journal of Applied Social Psychology*, 27,(20), 1842-1859 (1997).
- Verberne, T.J.P. “A development model of vulnerability to suicide: Consistency with some recurrent findings.” *Psychological Reports*, 89, 217-226 (2001).
- Yeşilyaprak, B. “Denetim odağının belirleyicileri ve değişime ilişkin araştırmalar: Bir eleştirel değerlendirme.” *Psikoloji Dergisi*, 7(25), 41-49 (1990).
- Zlotnick, A. “Antisocial personality disorder, affect dysregulation and childhood abuse among incarcerated women.” *Journal of Personality Disorder*, 13(1), 90-95 (1999).

### Ekler A Demografik Bilgi Formu

Bu araştırma, cezaevindeki hükümlü ve tutukluların psikolojik durumlarını araştırmak için yapılmaktadır. Bu amaçla, size verilen anketlerdeki soruları cevaplamamız istenmektedir. Lütfen sorunların başındaki **yönergeleri dikkatlice okuyunuz** ve size **en uygun gelen seçeneği** işaretleyiniz. Lütfen **cevaplanmamış soru bırakmayınız**.

Buradaki anketlere vereceğiniz cevaplar ve kişisel (demografik) bilgiler sadece araştırma amacıyla kullanılacak ve kesinlikle **gizli tutulacaktır** (adınız-soyadınız sorulmamaktadır). Bu çalışmaya olan **katkınız** ve verdiğiniz cevaplardaki **samimiyetiniz** için teşekkür ederim.

Psikolog Emre ENOL

Yaşınız: \_\_\_\_\_

Cinsiyetiniz:  Bayan  Erkek

Medeni Haliniz:  Bekar  Evli (bir kez evlenmiş)

Ayrı

Boş anmış

Evli (birden fazla kez)

Eğitim durumunuz:

- Okur yazar değil
- Okur yazar
- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise mezunu
- Yüksek okul/Üniversite mezunu
- Yüksek Lisans Mezunu

En uzun süre yaşadığınız yer:

- Köy
- Kasaba
- Şehir (Gecekondu)
- Şehir (Merkez)

Ailenizin gelir durumu:

- Düşük
- Orta
- Yüksek

Cezaevine girmeden önce hangi işle çalışıyordunuz? \_\_\_\_\_

Hükümlü  Tutuklu

Cezaevinde bulunmanıza neden olan suç nedir? \_\_\_\_\_

Ne kadar süredir cezaevindesiniz? \_\_\_\_\_

Hükümlü iseniz ne kadar ceza aldınız? \_\_\_\_\_

Kaç kişilik odada kalıyorsunuz:  1 kişilik oda  3 kişilik oda  .....Kişilik oda

Daha önce cezaevine girdiniz mi?  Hayır  Evet (..... Kez)

### Ekler B Mahkumlar için Yaşam Olayları Ölçeği

Aşağıda, hükümlülerin ve tutukluların cezaevinde yaşayabilecekleri olası problem alanları bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, **son bir ay içerisinde ne kadar sıklıkla böyle bir olay ya da sorunla karşılaştığınızı** ve **bu sorunun sizin için ne kadar önemli olduğunu** uygun rakamı işaretleyerek belirtiniz. Her maddeyi işaretlemeye ve **hiçbir maddeyi atlamamaya** özen gösterin.

**Örnek maddeler:**

	Son bir ayda ne kadar sıklıkla böyle bir sorun yaşadınız?	Bu sorun size göre ne kadar önemliydi?
	Hiç bir zaman Her zam	Hiç önemli değil Az önemli Önemli Çok önemli
1. Ailemden ve sevdiğim kişilerden ayrı olmak	0 1 2 3	0 1 2 3
2. Beslenme ile ilgili sorunlar	0 1 2 3	0 1 2 3
3. Ailemin yaşadığı problemler	0 1 2 3	0 1 2 3

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. **Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun ifadeyi bulunuz.** Daha sonra o maddenin yanındaki harfin üzerine (X) işareti koyunuz.

**Örnek:**

- |   |
|---|
| <p>1. (a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.<br/>(b) Kendimi üzgün hissediyorum.<br/>(c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.<br/>(d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.</p> |
| <p>2. (a) Gelecekte umutsuz değilim.<br/>(b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum.<br/>(c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.<br/>(d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.</p>              |

Aşağıda insanların kaygılı ya da endişeli oldukları zamanlarda yaşadıkları bazı belirtiler verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra, her maddedeki belirtinin **bugün dahil son bir haftadır** sizi ne kadar rahatsız ettiğini aşağıdaki ölçekten yararlanarak maddelerin yanındaki cevabı **yuvarlak içine** alarak belirleyiniz.

**O.Hiç**      **1. Hafif derecede**      **2. Orta derecede**      **3. Ciddi derecede**

**Örnek:**

**Sizi ne kadar rahatsız etti?**

	Hiç	Hafif derecede	Orta derecede	Ciddi derecede
1. Bedeninizin her hangi bir yerinde uyuşma veya karıncalanma	0	1	2	3
2. Sıcak/ateş basmaları	0	1	2	3

**Ekler E Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği**

Bu anket bazı önemli olayların insanları etkileme biçimini bulmayı amaçlamaktadır. Her maddede ‘a’ ya da ‘b’ harfleriyle gösterilen iki seçenek bulunmaktadır. Lütfen, her seçenek çiftinde sizin kendi görüşünüze göre gerçeği yansıttığına **en çok inandığınız cümleyi (yalnız bir cümleyi) seçiniz ve yuvarlak içine alınız.**

Seçiminizi yaparken, seçmeniz gerektiğini düşündüğünüz veya doğru olmasını arzu ettiğiniz cümleyi değil, gerçekten daha doğru olduğuna inandığınız cümleyi seçiniz. Bu anket kişisel inançlarla ilgilidir; bunun için ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ cevap diye bir durum söz konusu değildir.

**Bazı maddelerde her iki cümleye de inandığınızı ya da hiçbirine inanmadığınızı düşünebilirsiniz.** Böyle durumlarda, **size en uygun olduğuna inandığınız cümleyi seçiniz.** Seçim yaparken her bir cümle için bağımsız karar veriniz; önceki tercihlerinizden etkilenmeyiniz.

**Örnek:**

- |    |   |
|----|---|
| 1. | a. Ana-babaları çok fazla cezalandırdıkları için çocuklar problemlili oluyor.                     |
|    | b. Günümüz çocuklarının çoğunun problemi, ana-babaları tarafından aşırı serbest bırakılmalarıdır. |
| 2. | a. İnsanların yaşamındaki umutsuzlukların çoğu, biraz da şansızlıklarına bağlıdır.                |
|    | b. İnsanların talihsizlikleri kendi hatalarının sonucudur.  |

## Ekler F İntihar Olasılığı Ölçeği

Aşağıda kişilerin çeşitli duygu ve davranışlarını anlatmak için kullanabilecekleri bazı cümleler verilmiştir. Lütfen sırasıyla her bir cümleyi okuyun ve okuduğunuz cümlenin sizin için hangi sıklıkla olduğunu belirtiniz. Sizden istenen; her cümlenin sağ tarafındaki seçeneklerden size en uygun olanın altındaki “D” harfini daire içine alarak işaretlemenizdir.

### ÖRNEK:

	Hiçbir zaman	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1. Kaygılı olduğumu hissedirim	D	D	D	D
2. Öfkeli olduğum zaman elime geçen her şeyi fırlatırım.	D	D	D	D
3. Bir çok insanın benimle içtenlikle ilgilendiklerini hissedirim	D	D	D	D

## Ekler G TÜBİTAK için Uygulama Özeti



Cezaevleri mahkumların topluma tekrar kazandırılması için yapılanmış ortamlardır. Hüküm giydikleri süre içinde mahkumların cezaevinden maksimum yarar sağlayabilmeleri için cezaevindeki şartlara uyum sağlamaları önem kazanmaktadır. Stres, kaygı ve depresyon cezaevinde uyumu zorlaştıracak durumlara neden olabilmektedir. Bu araştırmada mahkumların hissettikleri stres, kaygı ve depresyonun hangi faktörlerden kaynaklandığı araştırılmıştır. Bu amaçla ilk önce mahkumların stres seviyelerini belirleyen cezaevi şartlarına ait bir yaşam olayları ölçeği geliştirilmiştir. Mahkumların kaygı ve depresyon seviyelerini yordayan faktörler ise iki kategoride incelenmiş, birinci kategoride bireyin kişiliğine ait faktörler (intihar olasılığı, kontrol odağı), ikinci kategoride ise cezaevi şartlarına bağlı faktörler (oda tipi, hükümlü-tutuklu olma ve cezaevi türü) yer almıştır. Mahkumların depresyon seviyelerini yordayan faktörün kişilik özellikleri olduğu bulunurken, kaygı seviyesini yordayan faktörler hem kişilik özellikleri hem de cezaevi şartları olabilmektedir. Yüksek güvenliğin cezaevinde bulunan mahkumların kaygı seviyesi daha düşüktür. Bu sonuçlar mahkumlara cezaevi şartlarında kişilik özelliklerine yönelik psikolojik yardım verilmesi gereğini ortaya koymakta ve yüksek güvenliğin cezaevlerinin mahkumların uyumlarını artırıcı özelliklerinin olabileceği yönündedir.

### **PROJE ÖZET BİLGİ FORMU**

Proje Kodu: SBB- 3009

**Proje Başlığı:** 1 NOLU F TİPİNDE KALAN MAHKUMALARIN PSİKOLOJİK DURUMLARININ DEĞERLENDİRMESİ

Proje Yürütücüsü ve Yardımcı Araştırmacılar: Doç. Dr. Faruk GENÇÖZ & Psk. Emre ŞENOL

Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi:  
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü ANKARA  
Ankara 1 Nolu F Tipi Cezaevi Yenikent/ ANKARA

Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi:  
Tübitak Ar-Ge Eş Güdüm Daire Başkanlığı Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Projesi Çankaya/Ankara

Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 1.10.2001 - 1.11.2002

Öz: (en çok 70 kelime)

Bu araştırmada mahkumların hissettikleri stres, kaygı ve depresyonun hangi faktörlerden kaynaklandığı araştırılmıştır. Bu amaçla, mahkumların stres seviyelerini belirleyen cezaevi şartlarına ait bir yaşam olayları ölçeği geliştirilmiştir. Mahkumların kaygı ve depresyon seviyelerini yordayan faktörler ise iki kategoride incelenmiş, birinci kategoride bireyin kişiliğine ait faktörler, ikinci kategoride ise cezaevi şartlarına bağlı faktörler yer almıştır. Mahkumların depresyon seviyelerini yordayan faktörün kişilik özellikleri olduğu bulunurken, kaygı seviyesini yordayan faktörler hem kişilik özellikleri hem de cezaevi şartları olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler:

***Mahkumlar, Stresli Yaşam Olayları, Kaygı, Depresyon, İntihar Olasılığı, Kontrol Odağı***

Projeden Kaynaklanan Yayınlar:

Bilim Dalı: Klinik Psikoloji  
Doçentlik B. Dalı Kodu: